

NACIONALINĖ TEISMŲ ADMINISTRACIJA

Biudžetinė įstaiga, L. Sapiegos g. 15, LT-10312 Vilnius, tel. (8 5) 268 5186, faks. (8 5) 268 5187, el. p. info@teismai.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188724424

Teisėjų tarybai

2019-06-25

Nr. 4R-1017-(117)

DĖL LIETUVIŲ KALBOS REDAKTORIŲ (LITUANISTŲ) TEISMUOSE

Nacionalinė teismų administracija (toliau – Administracija), kaip teismus ir teismų savivaldos institucijas aptarnaujanti institucija, atsižvelgdama į Teisėjų tarybos 2017–2020 metų strateginėse kryptyse numatytas veiklas, parengė apibendrinimą dėl lietuvių kalbos redaktorių (lituanistų) poreikio ir funkcijų, susijusių su teismų sprendimų kokybe, praplėtimo (toliau – Apibendrinimas). Apibendrinime įvertinami teisiniai pagrindai lingvistiniam pavyzdingumui teismuose, pavyzdinio lituanisto pareigybės aprašymo trūkumai, esama situacija teismuose ir kiti aktualūs aspektai bei teikiami siūlymai. Apibendrinime siūloma:

1. Spręsti dėl poreikio tikslinti Pavyzdinį lituanisto pareigybės aprašymą peržiūrint jo nuostatas bei numatant, kad lituanistai turėtų būti asmenys dirbantys pagal darbo sutartį, o ne valstybės tarnautojai.

2. Rekomenduoti teismams įgyvendinti Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 107 straipsnio 1 dalies nuostatas ir spręsti dėl Teisėjų tarybos rekomenduotino teismuose dirbančių lituanistų skaičiaus didinimo, nekeičiant Teisėjų tarybos 2018 m. rugsėjo 28 d. nutarimu Nr. 13P-101-(7.1.2) „Dėl pavyzdinių apylinkių teismų, apygardų teismų ir apygardų administracinių teismų struktūrų aprašymų ir pareigybių sąrašų patvirtinimo“ patvirtintų Pavyzdinių teismų struktūrų aprašymų ir nedidinant bendro struktūrose nustatyto specialistų pareigybių skaičiaus teismuose.

3. Kreipiantis į Lietuvos Respublikos Vyriausybę ir Lietuvos Respublikos finansų ministeriją ir prašant papildomo finansavimo teismams, akcentuoti Teismų įstatymo 107 straipsnio 1 dalies įgyvendinimo būtinumą.

Apibendrinimo projektas buvo pateiktas derinti Teisėjų tarybos Teismų administravimo komitetui. Gautos Teismų administravimo komiteto narių nuomonės patvirtino lituanistų poreikio teismuose klausimo aktualumą ir poreikį, kiti pastebėjimai yra išdėstyti pridedamoje derinimo pažymoje.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Administracija Teisėjų tarybai teikia Apibendrinimą, Teisėjų tarybos protokolinio nutarimo projektą ir derinimo pažymą bei prašo klausimą dėl lietuvių kalbos redaktorių poreikio ir funkcijų svarstyti artimiausiame Teisėjų tarybos posėdyje.

PRIDEDAMA:

1. Apibendrinimas dėl kalbos redaktorių (lituanistų) poreikio ir funkcijų, susijusių su teismų sprendimų kokybe, praplėtimo, 16 lapų.

2. Derinimo pažyma, 4 lapai.

3. Teisėjų tarybos protokolinio nutarimo projektas, 1 lapas.

Direktorė

Natalija Kaminskienė

Jonė Reinienė, tel. (8 5) 210 1999, trumpasis tel. 6336, el. p. jone.reiniene@teismai.lt

LIETUVOS
TEISMAI

NACIONALINĖ TEISMŲ ADMINISTRACIJA

APIBENDRINIMAS

dėl kalbos redaktorių (lituanistų) poreikio ir funkcijų, susijusių su teismų sprendimų kokybe, praplėtimo

2019 m. birželio 25 d.

Teisėjų taryba, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 120 straipsnio 27 punktu, atsižvelgdama į tai, kad iš Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo kyla teisinio aiškumo reikalavimas, kuris reiškia, kad teismo sprendimai turi būti tinkamai motyvuoti ir aiškūs, teismų nepriklausomumas, nešališkumas, sąžiningumas ir profesionalumas yra pagrindiniai teisėjų veiklos principai, įvertindama tai, kad tik motyvuotais teismo sprendimais yra tinkamai įvykdomas teisingumas, skaidrumas ir viešumas yra vieni pagrindinių teisėjų elgesio principų, teismų sprendimų viešumas reiškia ir teismų sprendimų motyvų aiškumą ir suprantamumą, siekdama užtikrinti kokybišką teisingumo vykdymą, gerinti teismo sprendimo rengimo įgūdžius, 2016 m. gegužės 27 d. nutarimu Nr. 13P-65-(7.1.2) patvirtino *Rekomenduojamus teismų procesinių sprendimų kokybės standartus* (toliau – Standartai). Standartų 6 punkte numatyta, kad teismo sprendimas turi turėti aiškią struktūrą ir formą, būti lingvistiškai ir teisiškai korektiškas.

Teisėjų tarybos 2018 m. rugsėjo 28 d. nutarimu Nr. 13P-101-(7.1.2) „Dėl pavyzdinių apylinkių teismų, apygardų teismų ir apygardų administracinių teismų struktūrų aprašymų ir pareigybių sąrašų patvirtinimo“, kuris įsigaliojo nuo 2019 m. sausio 1 d. įgyvendinant naują Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo redakciją, (toliau – Pavyzdiniai teismų struktūrų aprašymai), patvirtintame Pavyzdiniame apylinkių, apygardų ir apygardų administracinių teismų darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių sąrašė teismuose numatyta lietuvių kalbos specialisto pareigybė (toliau – ir lituanistas). Pažymėtina, kad nuo 2019 m. sausio 1 d. taikant naują Valstybės tarnybos įstatymo redakciją ir Vidaus reikalų ministerijos išaiškinimus, dokumentų ir tekstų redagavimas laikytinas techninio pobūdžio funkcija, todėl anksčiau buvusi valstybės tarnautojo (lituanisto, kalbos redaktoriaus) pareigybė iš pavyzdinio valstybės tarnautojų pareigybių sąrašo buvo išbraukta, nemažinant bendro teismui nustatyto valstybės tarnautojų skaičiaus. Taigi, norint lituanistą palikti valstybės tarnautoju, rekomenduota pareigybę papildyti ir kitomis funkcijomis. Kita alternatyva pagal Pavyzdinius teismų struktūrų aprašymus – teismams pagal poreikį įdarbinti lietuvių kalbos specialistus pagal darbo sutartis, kadangi Pavyzdiniai teismų struktūrų aprašymai niekaip neriboja, kiek ir kokių pavadinimų specialistų, dirbančių pagal darbo sutartis, teismo skyriuose reikia, o numato tik bendrą jų skaičių stulpelyje „Specialistas arba kvalifikuotas darbuotojas (ne Ūkio skyriaus)“.

Nacionalinė teismų administracija (toliau – Administracija), atsižvelgusi į Teisėjų tarybos strateginius tikslus, naudodamasi teismų viešai pateikiama informacija, 2018 m. pabaigoje pagal pareigybių pavadinimus nustatė, kad teismuose dirba 8 lituanistai. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą aplinkybę dėl valstybės tarnautojų, kurie atlieka ir kitas funkcijas, ir kitas aplinkybes, dėl tikslesnio lituanistų skaičiaus nustatymo atsirado poreikis kreiptis į teismus, nes kai kurie teismų darbuotojai galimai atlieka lituanisto funkcijas, tačiau jų pareigybės pavadinimas konkrečiai to neįvardina.

Administracija, ieškodama priemonių padėti teismams užtikrinti teismo procesinių dokumentų kokybę, papildomai siekė įvertinti situaciją dėl teismų (teisėjų, jų darbuotojų) naudojimosi teismų darbuotojų-lituanistų paslaugomis. Atsižvelgiant į tai, prašyta teismų pateikti informaciją (jei teisme dirba lituanistų), koks baigiamųjų teismo aktų (teismo sprendimų) srautas yra peržiūrimas lituanistų, t. y. esant galimybei pateikti bent preliminarų teismo išnagrinėtų bylų skaičių per metus, ir kiek iš išnagrinėtų bylų teismo sprendimų buvo peržiūrėti lituanistų, taip pat informuoti, ar į teismo lituanistą kreipiasi teisėjai, teismo darbuotojai iš kitų teismo rūmų ir (ar) kito teismo, ir ar teismo lituanistai atlieka kitas pavestas funkcijas (pridedant pareigybės aprašyme nurodytas funkcijas bei asmenų kontaktinius duomenis). Taigi į teismus buvo kreiptasi dėl

informacijos, kuri padėtų analizuoti lituanistų veiklą teisme, jų darbo specifiką, darbo apimtį, kylančias problemas ir naudojamus metodus, kurie padeda užtikrinti teismo priimamų dokumentų lingvistinį pavyzdingumą, suteikimo.

Iš teismų gauta 19 atsakymų, t. y. atsakymų nepateikė 3 teismai. Atsakymus pateikė Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, Regionų apygardos administracinis teismas, Vilniaus apygardos administracinis teismas, visi apygardų teismai bei 9 apylinkių teismai. Pagal teismų pateiktus atsakymus nustatyta, kad *lituanistai dirba 10 teismų iš 22, iš viso teismuose dirba 12 lituanistų*. Po vieną lituanistą dirba Lietuvos vyriausiam administraciniam teisme, Lietuvos apeliaciniame teisme, Kauno apylinkės teisme, Regionų apygardos administraciniam teisme, Vilniaus apygardos administraciniam teisme, Vilniaus, Kauno, Šiaulių apygardų teismuose. Panevėžio apygardos teisme lituanistai nedirba. Lietuvos Aukščiausiam Teisme ir Klaipėdos apygardos teisme dirba po du lituanistus. Taigi aukštesniųjų instancių teismai, apygardų administraciniai teismai ir beveik visi apygardų teismai turi darbuotojus, atsakingus už kalbos lingvistinį pavyzdingumą, priešingai nei apylinkių teismai.

Apibendrinime pateikiama informacija apie lituanistų veiklą teismuose ir išvados dėl jų poreikio ir funkcijų, susijusių su teismų sprendimų kokybe, praplėtimo.

1. Teisiniai pagrindai lingvistiniam pavyzdingumui teismuose

Reikalavimas, kad teismo dokumentui būtų lingvistiškai korektiški, yra įtvirtintas ne viename teisės akte. Manytina, kad šie teisės aktai, taip pat ir kitos rekomendacijos itin aktualūs teismams, kaip teisminei valdžiai, kuri vienintelė Lietuvos Respublikoje vykdo teisingumą ir priima sprendimus Lietuvos Respublikos vardu:

a) Lietuvos Respublikos Konstitucijos 14 straipsnyje numatyta, kad lietuvių kalba yra valstybinė kalba, ir šis straipsnis yra Konstitucijos I skirsnyje „Lietuvos valstybė“, kuriame įtvirtintos pamatinės konstitucinės vertybės, šioms nuostatomis yra nustatyta aukštesnio lygio konstitucinė apsauga ir jos sudaro Lietuvos valstybės, kaip Konstitucijoje įtvirtinto bendro visos visuomenės gėrio, pamatą. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje ne kartą yra pažymėta lietuvių kalbos svarba kaip ypatinga konstitucinė vertybė, kuri saugo tautos tapatumą, integruoja pilietinę tautą, užtikrina valstybės vientisumą ir jos nedalomumą, normalų valstybės ir savivaldos įstaigų veikimą. Lietuvių kalbos, kaip valstybinės kalbos, statusas reiškia, kad turi būti užtikrintas lietuvių kalbos funkcionavimas visose viešojo gyvenimo srityse, *inter alia* teismuose (Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 21 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. gegužės 10 d., 2007 m. gegužės 5 d. nutarimai). Teismų įstatymo 107 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad kiekviename teisme turi būti lietuvių kalbos specialistas.

b) Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 14 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad teisės aktų projektai rengiami laikantis bendrinės lietuvių kalbos normų ir teisės terminijos. Šio įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad teisės akto projektą rengiantis subjektas teisės akto projektą rengia vadovaudamasis teisėkūros principais, nustatytais teisės akto projekto formai, struktūrai, turiniui ir kalbai keliamais reikalavimais.

c) Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. V-117 patvirtintų Dokumentų rengimo taisyklių (toliau – Dokumentų rengimo taisyklės) 4 punkte numatyta, kad dokumentai rengiami laikantis bendrinės lietuvių kalbos normų ir teisinės terminijos.

d) Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1R-298 patvirtintų Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų 5 punkte numatyta, kad teisės aktų projektai turi atitikti Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnyje įtvirtintus teisėkūros principus ir kitus šiame įstatyme nustatytus įstatymo ir kito teisės akto formos, struktūros, turinio, teisės terminijos reikalavimus ir bendrinės lietuvių kalbos normas. Teisės aktų projektai taip pat turi atitikti Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijose ir Dokumentų rengimo taisyklėse nustatytus teisės akto formos, struktūros ir teisės technikos reikalavimus.

e) Teisėjų tarybos patvirtinti rekomendacinio pobūdžio Standartai, kurie pirmiausiai yra skirti baigiamiesiems teismo aktams, nepakeičiantys įstatymuose ar nusistovėjusioje teismų praktikoje

teismo sprendimams nustatytų reikalavimų. Kitiems nei baigiamiesiems teismo aktams teismų procesiniams sprendimams jie taikytini tiek, kiek tinkama. Standartuose nustatytos rekomendacijos, susijusios su teismų sprendimų forma, turiniu ir struktūra, detaliau atskleidžiamos šių Standartų priede.

f) Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. birželio 27 d. nutarimu Nr. XIII-1318 patvirtintos Valstybinės kalbos politikos 2018–2022 metų gairės (toliau – Gairės). Gairių 22 punkte numatyta, kad taisyklingumo reikalavimai turi būti taikomi valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų viešųjų dokumentų ir viešosios informacijos, privačių juridinių asmenų viešosios informacijos, žiniasklaidos, knygų ir kitų leidinių, įskaitant elektroninius, mokymo priemonių, viešosios rašytinės ir sakytinės informacijos apie prekes ir paslaugas, reklamos, viešųjų užrašų, filmų, spektaklių, radijo ir televizijos laidų vedėjų ir žurnalistų kalbai, o vienas iš valstybinės kalbos politikos uždavinių yra bendrinės kalbos kokybės gerėjimo visose viešojo vartojimo srityse siekis (Gairių 45 punktas). Taip pat Gairių 31 punkte numatyta, kad palaikytinos ir remtinės naujai besikuriančios tarpdalykinės sritys (pavyzdžiui, teismo lingvistika), tiesiogiai susijusios su kalbos pokyčiais ir visuomenėje kylančiomis kalbos vartojimo problemomis.

g) Lietuvos Respublikos Valstybinės lietuvių kalbos komisijos įstatymo 3 straipsnyje numatyti Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (toliau – VLKK) uždaviniai, o Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. gegužės 11 d. patvirtinto nutarimo Nr. IX-2232 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nuostatų patvirtinimo“ II skirsnyje numatyti VLKK uždaviniai ir funkcijos, susiję su kalbos politika, lietuvių kalbos norminimu, tvarkyba.

2. Lituanistai apylinkių teismuose

Klaipėdos, Vilniaus regiono, Plungės, Telšių apylinkių teismai nurodė, kad neturi darbuotojo lituanisto ir papildomos informacijos nepateikė.

Vilniaus miesto apylinkės teismas nurodė, kad šiame teisme nėra lituanisto dėl itin didelio srauto procesinių dokumentų, kurių objektyviai vienas ar keli lituanistai nespėtų peržiūrėti.

Šiaulių apylinkės teismas nurodė, kad šiame teisme nėra lituanisto, kartu nurodymas teismo išnagrinėtų bylų skaičių pastaraisiais metais (statistiniai duomenys apie Lietuvos teismuose išnagrinėtas bylas pateikiami šio apibendrinimo priede).

Tauragės apylinkės teismas nurodė teisme per metus išnagrinėjamų bylų skaičių ir tai, kad teismo struktūroje lituanisto etatas yra numatytas, tačiau jis nėra užpildytas dėl nepakankamų teismo finansinių išteklių. Kartu teismas nurodė, kad teisėjai ir kiti teismo darbuotojai yra ne kartą išreiškę pageidavimą pasinaudoti lituanisto paslaugomis, teismas yra kreipęsis patarimų ir rekomendacijų į Klaipėdos apygardos teismą. Teismo nuomone, būtų naudinga, jei būtų peržiūrimos teismo tvirtinamos tvarkos.

Kauno apylinkės teismas pastebėjo, kad nors Teismų įstatymo 107 straipsnio 1 dalis imperatyviai numato, kad kiekviename teisme turi būti lietuvių kalbos specialistas, tačiau viename iš didžiausių Lietuvos Respublikos teismų lituanisto pareigybės nėra. Teismo nuomone, poreikis turėti teismuose lituanistus yra neabejotinas, o įvertinus teismo dydį, gaunamų dokumentų, išnagrinėjamų bylų kiekį ir kitus aspektus, didžiausiuose teismuose turėtų būti ne vienas, o du lietuvių kalbos specialistų etatai.

Kauno apylinkės teismas pateikė informaciją, kad nuo 2017 m. sausio mėn. esant tarnybiniam būtinumui iš Kauno apygardos teismo lituanistas buvo perkeltas į Kauno apylinkės teismo vyriausiojo specialisto (darbui su įslaptinta informacija ir viešaisiais pirkimais) etatą. Siekiant efektyviai išnaudoti valstybės tarnautojos patirtį, šalia jos tiesioginių pareigų dar kurį laiką jai buvo pavesta atlikti ir lituanisto funkcijas. Atlikdama šias papildomas funkcijas ji parengė pažymą apie keleto teisėjų rengiamų procesinių dokumentų atitiktį Dokumentų rengimo taisyklėms bei Standartams, parengė patikrinimo aktą dėl teismo posėdžių sekretorių rengiamų raštų atitikties Dokumentų rengimo taisyklių keliams reikalavimams ir pagal pastebėtas klaidas surengė mokymus. Papildomai teismas pastebėjo, kad teismo darbuotojai kreipėsi į lituanistę konsultacijų

kalbos klausimais. Visgi, pasak teismo, papildomas darbas buvo nereguliarus, viršijantis valstybės tarnautojos galimybes tinkamai įvykdyti visas jai skirtas pareigas.

Utenos apylinkės teismo nuomone, lituanisto pareigybė teisme yra labai reikalinga, ir teismas prašė užtikrinti būtiną finansavimą šiai pareigybei įsteigti. Pasak teismo, nesant lietuvių kalbos specialisto, teisme ne visada pavyksta priimti procesinius sprendimus be kalbos ir rašybos klaidų, užtikrinti valstybinės kalbos apsaugos, raštvedybos bei Dokumentų rengimo taisyklių laikymąsi. Taip pat pastebėta, kad teismui būtina turėti lituanistą, kuris padėtų redaguoti teisėjų ir teisėjų padėjėjų rengiamus dokumentus, teismo sprendimų projektus, konsultuotų kalbos vartojimo klausimais teismo posėdžių sekretores bei raštinės skyriaus specialistus, siekiant užtikrinti taisyklingą administracinės kalbos vartojimą.

Apibendrinant apylinkių teismų nuomones, kurie išreiškė pozicijas dėl lituanistų poreikio apylinkių teismuose, pastebėta, kad nė vienas apylinkės teismas nenurodė, kad nėra poreikio teisme turėti lietuvių kalbos specialistų, priešingai – dauguma apylinkių teismų pažymėjo, kad lituanistas teisme yra itin reikalingas siekiant teismo dokumentų kalbinio korektiškumo, siekiant geresnės atitikties valstybinės kalbos reikalavimams. **Apylinkių teismų nuomone, siekiant užtikrinti teisme rengiamų dokumentų atitiktį Dokumentų rengimo taisyklėms, Standartui bei suteikti darbuotojams galimybę konsultuotis, lituanisto pareigybė teismuose yra reikalinga.** Manytina, kad tokia nuomonė laikytina vieninga apylinkių teismų pozicija lituanistų poreikio teismuose atžvilgiu.

3. *Lituanistai apygardų teismuose*

Vilniaus apygardos teismas nurodė, kad vyresniojo specialisto (lituanisto) pareigybė teisme įsteigta 2018 m. kovo mėnesį, o lituanistas pradėjo dirbti nuo 2018 m. gegužės mėn. Pasak Vilniaus apygardos teismo lituanistės, jos darbo pobūdis daugiausiai apima įsakymų, raštų, pareigybių aprašymų, nuostatų, teismo nutarčių ir sprendimų redagavimą (dažniausiai teismo Civilinių bylų skyriaus), konsultacijas telefonu, rašymo specifikos analizes. Įprastai per dieną redaguojama apie 30–50 puslapių. Taip pat teismas informavo, kad kito teismo darbuotojai į lituanistą nesikreipė.

Vilniaus apygardos teismo vyresniojo specialisto (lituanisto) pareigybės aprašyme nurodyta, kad ši pareigybė reikalinga redaguoti teisme parengtus dokumentus bei informaciją, skelbtiną teismo interneto svetainėje, teisėjams ir teismo darbuotojams teikti metodinę ir praktinę pagalbą norminės lietuvių kalbos vartojimo klausimais, o pareigybei priskiriamos šios funkcijos: vadovaujantis VLKK nutarimais ir rekomendacijomis, aprobuota lingvistinė literatūra redaguoti teisme rengiamus dokumentus, duomenis, skelbtinus interneto tinklalapyje, informaciją, teikiamą žiniasklaidai, visuomenei; konsultuoti teismo darbuotojus valstybinės kalbos vartojimo klausimais, pagal kompetenciją rengti metodinius patarimus; teikti konsultacijas norminės kalbos vartojimo klausimais apygardos teismo veiklos teritorijoje esančių apylinkių teismų darbuotojams; teisėjų pavedimu teikti įstatymų, kitų teisės aktų lingvistinę analizę; teikti siūlymus metodinės medžiagos, periodinės spaudos prenumeravimo klausimais; pagal kompetenciją dalyvauti darbo grupių, komisijų veikloje; vykdyti kitus teismo pirmininko su teismo veikla susijusius pavedimus, kad būtų pasiekti teismo strateginiai tikslai. Pastebėtina, kad Vilniaus apygardos teismo lituanisto funkcijos sutampa su Pavyzdiniame vyriausiojo/vyresniojo specialisto (lituanisto) pareigybės aprašyme nurodytomis funkcijomis (Teisėjų taryba 2009 m. gegužės 29 d. nutarimu Nr. 13P-88-(7.1.2) „Dėl pavyzdinių apygardų, apygardų administracinių ir apylinkių teismų valstybės tarnautojų pareigybių aprašymų patvirtinimo“ patvirtino pavyzdinį vyriausiojo/vyresniojo specialisto (lituanisto) pareigybės aprašymą).

Panevėžio apygardos teismas informavo, kad teisme lituanisto pareigybė yra neužpildyta dėl nepakankamo teismo finansavimo, o dalis lituanisto pareigybės aprašyme numatytų funkcijų yra pavestos teismo pirmininko padėjėjai (ryšiams su visuomene ir žiniasklaida). Per beveik 10 mėnesių Panevėžio apygardos teisme buvo išnagrinėtos 1467 bylos, iš jų apie 60 teismo priimtų procesinių sprendimų buvo peržiūrėti pirmininko padėjėjos. Teismo nuomone, įvertinus tai, kad peržiūrėtų teismo sprendimų skaičius yra santykinai mažas ir sudaro nedidelį procentą visų priimtų galutinių sprendimų, bei atsižvelgus į tai, kaip svarbu yra užtikrinti teismo dokumentų lingvistinį

pavyzdžiumą, manytina, kad yra būtina didinti teisme esančių pareigybių finansavimą, taip sudarant galimybę teisme įdarbinti lituanistą.

Kauno apygardos teismas informavo, kad teisme 2017 metais išnagrinėtos 7266 bylos, o teismo lituanistas 2017 metais patikrino 332 teismo procesinius ir neprocesinius dokumentus, kurie sudarė 2078 lapus. Teismo lituanistas taip pat suteikė 116 žodinių konsultacijų dėl taisyklingos lietuvių kalbos vartojimo Kauno apygardos teismo darbuotojams ir apylinkių teismų darbuotojams, atliko keturis teismo administracijos, skyrių ir teismo posėdžių sekretorių rengiamų raštų ir kitų dokumentų patikrinimus dėl taisyklingo lietuvių kalbos vartojimo. Kiekvieno patikrinimo rezultatai aptarti susirinkimuose ir pateiktos rekomendacijos. 2017 m. teismo lituanistas vedė dvejus mokymus Kauno apygardos teisme (dėl taisyklingo lietuvių kalbos vartojimo procesiniuose dokumentuose ir teismo raštuose ir dėl taisyklingo ir Dokumentų rengimo taisyklės atitinkančio raštų rengimo), Druskininkų, Marijampolės teismuose vedė mokymus dėl taisyklingo lietuvių kalbos vartojimo procesiniuose dokumentuose ir teismo raštuose. Pasak teismo, 2018 m. per I pusmetį teisme išnagrinėta 3315 bylų. Lituanistas per tą patį 2018 m. laikotarpį patikrino 185 teismo procesinius ir neprocesinius dokumentus, kurie sudarė 1065 lapus, suteikė 50 konsultacijų taisyklingo kalbos vartojimo klausimais, atliko du patikrinimus dėl teisme rengiamų dokumentų atitikties Dokumentų rengimo taisyklių ir kalbos kultūros reikalavimams, susirinkimuose aptarti patikrinimo rezultatai, pateiktos rekomendacijos. Taip pat lituanistas patikrino ir suredagavo septynis apylinkių teismų pranešimus spaudai, atliko aštuonių apylinkių teismų teisėjų procesinių sprendimų vertinimus kalbos taisyklingumo požiūriu, pateikė išvadas.

Vilniaus apygardos administracinis teismas informavo, kad teisme dirba vienas lituanistas, kuris 2017 m. redagavo apie 240 teismo sprendimų, o 2018 m. per mėnesį taip pat suredaguojama apie 20 teismo sprendimų. Redaguoti sprendimus teisėjai prašo savo nuožiūra, dažniausiai – jei bylos baigiami domisi žiniasklaidos atstovai, jei numanoma, kad bus kreipiamasi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą ar Europos Žmogaus Teisių Teismą. Kartu pastebima, kad dalis teisėjų prašo taisyti beveik visus bylose priimamus sprendimus. Į teismo lituanistą kitų teismų teisėjai ar darbuotojai nesikreipia.

Kitos Vilniaus apygardos administracinio teismo lituanisto atliekamos funkcijos: redaguoja teismo administracijos rengiamus dokumentus, informaciją, teikiamą žiniasklaidai, visuomenei, teikia pasiūlymus dėl Dokumentų rengimo taisyklių laikymosi tvarkos tobulinimo, prireikus rengia dokumentų šablonus, teikia įstatymų, kitų teisės aktų lingvistinę analizę, prireikus rengia teismo vidaus teisės aktų projektus, kitus teismo veiklos dokumentus, konsultuoja teismo darbuotojus ir teisėjus valstybinės kalbos vartojimo klausimais, rengia metodinius patarimus valstybinės kalbos vartojimo klausimais.

Siekiant gerinti teismo rengiamų dokumentų, taip pat teismo sprendimų kokybę, 2018 metų Vilniaus apygardos administracinio teismo organizacinės veiklos priežiūros plane nustatyta, kad vyriausiasis specialistas (lituanistas) 2 kartus per metus turi organizuoti vidinius teismo darbuotojų mokymus, kuriuose būtų aptartos dažniausiai pasitaikančios klaidos rengiant procesinius dokumentus, teisės aktus, raštus ar straipsnius. Be to, pranešimus apie aktualias kalbos naujienas, taip pat dažniau pasitaikančių klaidų taisymo variantus kelia į teismo intranetą, išsiunčia darbuotojams el. paštu.

2018 m. vyriausiojo specialisto (lituanisto) metinėse užduotyse buvo išskeltas uždavinys patikrinti, kaip teisme rengiami bylų procesiniai ir kiti dokumentai; parengti ir pateikti teismo pirmininkui išvadą, kurioje būtų aptartos dažniausiai pasitaikančios rašybos, skyrybos ir kalbos kultūros klaidos. Ši pažyma įkeliama į teismo intranetą, kad susipažintų visi teismo darbuotojai ir teisėjai.

Regionų apygardos administracinis teismas informavo, kad teisme nuo 2018 m. pradžios dirba viena lituanistas, kuris pagal pareigybės aprašymą vykdo šias funkcijas: vadovaujantis VLKK nutarimais ir rekomendacijomis, aprobuota lingvistine literatūra redaguoja teisme rengiamus dokumentus, duomenis, skelbtinus teismų informacinėje sistemoje LITEKO, informaciją, teikiamą žiniasklaidai, visuomenei; užtikrina, kad teismo dokumentai būtų rengiami pagal teisės aktų reikalavimus, įskaitant Standartų reikalavimus; konsultuoja teismo darbuotojus valstybinės kalbos

vartojimo klausimais, teikia metodinę ir praktinę pagalbą, pagal kompetenciją rengia metodinius patarimus; teisėjų pageidavimu teikia įstatymų, kitų teisės aktų lingvistinę analizę; pagal nustatytą tvarką vykdo šiai pareigybei pavestas funkcijas, susijusias su Lietuvos teismų informacine sistema LITEKO; pagal nustatytas tvarkas esant poreikiui skaitmenina ir kopijuoja dokumentus, jų skaitmenines kopijas prisega prie elektroninės bylos kortelės ir pasirašo elektroniniu parašu; pagal savo kompetenciją teikia informaciją interesantams/proceso dalyviams, laikydamasis asmens duomenų apsaugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų; pagal kompetenciją rengia atsakymus raštu į gautus paklausimus, skundus ir prašymus, rengia teismo vidaus teisės aktų projektus, kitus teismo veiklos dokumentus; pagal kompetenciją rengia vidaus dokumentų projektus, ataskaitas; pagal kompetenciją dalyvauja teismo pirmininko ar teismo kanclerio sudarytų nuolatinųjų ir laikinųjų komisijų bei darbo grupių darbe; pavaduoja teismo raštinės skyriaus darbuotojus jiems atostogaujant ar nesant darbe dėl kitų priežasčių; teikia siūlymus dėl valstybinės kalbos vartojimo teisme, Dokumentų rengimo taisyklių laikymosi tvarkos tobulinimo, teismo raštinės skyriaus darbo organizavimo; vykdo kitus nenuolatinio pobūdžio teismo pirmininko ir teismo raštinės skyriaus vedėjo pavedimus, susijusius su teismo veikla, kad būtų pasiekti teismo strateginiai tikslai.

Pasak teismo, per pirmąjį 2018 metų pusmetį Regionų apygardos administracinio teismo Kauno, Klaipėdos, Panevėžio ir Šiaulių rūmų išnagrinėtų bylų skaičius siekė per 3500, o lituanisto suredaguota apie 150 sprendimų, pastebima redaguojamų dokumentų kiekio didėjimo tendencija. Teismas pažymėjo, kad kol kas į lituanistę kreipiasi ne visi ir ne visų Regionų apygardos administracinio teismo rūmų teisėjai, tačiau vis daugiau teisėjų prašo užtikrinti teismo sprendimų lingvistinį korektiškumą. Taip pat teismas atkreipė dėmesį, jog lituanistas redaguoja ne tik procesinius, bet ir neprocesinius teismo rengiamus dokumentus, o po apygardų administracinių teismų reorganizacijos buvo ypač padidėjęs naujai rengiamų redaguotinių teisės aktų kiekis.

2018 metais teismo darbuotojams lituanistas parengė rekomendacijas / metodinius patarimus valstybinės kalbos vartojimo klausimais, parengė aktualijų / naujienų valstybinės kalbos vartojimo klausimais apžvalgą, tvarkė teismo interneto svetainę, įvairiais kalbos klausimais žodžiu ir raštu konsultavo teismo darbuotojus, rūpinosi kalbinės informacijos sklaida. Teismo darbuotojams elektroniniu paštu buvo teikiamos trumpos kalbos klaidų atmintinės, teismo sekretoriams buvo teikiami pasiūlymai ir patarimai kalbos klausimais.

Šiaulių apygardos teismas nurodė, kad teisme dirba vienas lituanistas, kurio peržiūrai teikiami įvairūs dokumentai: procesiniai sprendimai, posėdžių protokolai, siunčiami raštai. Pažymėta, kad teisme nekaupiama statistika, kiek procesinių sprendimų per metus yra tikrinama, tačiau teismo manymu tai sudaro apie 20 procentų. Pasak teismo, kai kurie darbuotojai teikia tikrinti beveik visus savo paruoštus dokumentus, kai kurie – tik dalį, ypač sudėtingose bylose, o kai kurie neteikia visai. Lituanistas taip pat kalbiniais klausimais teismo darbuotojus konsultuoja žodžiu.

Pasak teismo, į lituanistę konsultacijų kreipiasi Šiaulių apygardos teismo veiklos teritorijoje veikiančių apylinkių teismų darbuotojai. Taip pat buvo tikrinami (po vieną ar daugiau) visų apygardos teismo veiklos teritorijoje veikiančių apylinkių teismų teisėjų procesiniai sprendimai ir po keletą visų posėdžių sekretorių surašytų protokolų, buvo atlikta jų analizė, po kurio laiko buvo atliktas monitoringas. Tuomet lituanistas vyko į apylinkių teismus, buvo rengiamos paskaitos, kuriose lituanistas nagrinėjo dažniausiai pasitaikančias klaidas.

Lituanistas vieną-du kartus per metus atsitiktinai pasirenka po vieną ar po kelias kiekvieno Šiaulių apygardos teismo teisėjo bylas, tikrina jose sprendimus ar nuosprendžius ir pateikia teisėjams ir teisėjų padėjėjams dažniausiai pasitaikančių klaidų analizę. Taip pat lituanistas periodiškai tikrina raštinių darbuotojų ir posėdžių sekretorių paruoštų procesinių dokumentų atitiktį Dokumentų rengimo taisyklių ir kalbos kultūros reikalavimams laikymąsi.

Kadangi lituanistui yra pavesta tikrinti apeliacinių instancijų bylų procesinių sprendimų nuasmeninimą, kartais atliekama bendra juose rastų klaidų analizė ir perduodama teisėjams ir teisėjų padėjėjams, bet dažniausiai kiekvienam darbuotojui pranešama atskirai, kokios klaidos pasitaiko jų parengtuose dokumentuose.

Lituanisto darbo apimtis yra nepastovi, vidutiniškai per dieną patikrinama po 30 lapų teksto, o patikrintų dokumentų kiekis priklauso ir nuo pačių raštų sudėtingumo. Lituanistas taiso ne vien

kalbos kultūros klaidas, kreipiamas dėmesys į kompiuterinį raštingumą, dokumento atitiktį Dokumentų rengimo taisyklėms.

Šiaulių apygardos teismas nurodė, kad lituanisto pareigybės aprašyme yra nurodytos funkcijos, atitinkančios Pavyzdinį lituanisto pareigybės aprašą, tai pat ir keletas kitų funkcijų:

- Teismo pirmininkui teikti siūlymus dėl dokumentų valdymo, rengimo ir įforminimo taisyklių laikymosi tvarkos tobulinimo, siekiant tobulinti valstybinės kalbos vartojimo įgūdžius.
- Teikti siūlymus metodinės medžiagos kaupimo, periodinės spaudos įgijimo, prenumeravimo klausimais.
- Padėti organizuoti konkursus laisvoms valstybės tarnautojų pareigoms užimti (pateikti medžiagą kalbos kultūros, kalbos etiketo ir kitais klausimais; vertinti pretendentų kalbos taisyklingumą, gebėjimą sklandžiai ir aiškiai reikšti mintis), padedant atrinkti tinkamiausius kandidatus.
- Raštinės vedėjos pavedimu tikrinti teismo teisėjų priimtus nuasmenintus procesinius sprendimus siekiant, kad juose nebūtų neskelbtinos informacijos.

Klaipėdos apygardos teismas nurodė, kad teisme dirba du lituanistai, kurie per 2017 metus suredagavo apie 2360 procesinių dokumentų (12 988 lapus). Lituanistai peržiūri apie 80 procentų visų teisme priimtų baigiamųjų procesinių sprendimų.

Pasak teismo, lituanistai be dokumentų redagavimo atlieka ir kitas nenuolatinio pobūdžio funkcijas:

- konsultuoja teismo ir kitų Klaipėdos apygardos apylinkių teismų darbuotojus kalbos vartojimo klausimais;
- teikia teismo darbuotojams individualią metodinę pagalbą raštu dėl jų dažniausiai daromų kalbos klaidų (t. y. registruoja pasirinkto laikotarpio procesiniuose dokumentuose rastas kalbos, rašybos, skyrybos klaidas, jas analizuoja ir pateikia rekomendacijas);
- yra parengę teismo procesiniuose dokumentuose rastų kalbos klaidų žodynėlį, taisymo rekomendacijas ir pateikę teismo darbuotojams, taip pat išsiuntę apygardos apylinkių teismams;
- yra teikę metodinę pagalbą žodžiu Klaipėdos apylinkės, Skuodo, Palangos rūmams, parengę Kretingos rūmų procesinių dokumentų kalbos klaidų žodynėlį ir taisymo rekomendacijas;
- teikė pastabas dėl rekomendacijų dėl teismų sprendimų formos, turinio ir struktūros;
- teikė motyvuotą atsakymą Administracijai dėl rekomendacijų „Dėl kitų kalbų asmenvardžių vartojimo teismo dokumentuose“;
- yra teikę įstatymų, kitų teisės aktų lingvistinę analizę;
- esant poreikiui, dalyvauja komisijų priimančias asmenis į laisvas valstybės tarnautojų pareigas darbo veikloje;
- teismo darbuotojams, rengiantiems procesinius dokumentus, teismo raštus, teikia informaciją apie naujausius VLKK nutarimus, pasikeitusį kalbos faktų vertinimą, kalbos naujoves, sužinotas seminarų, skirtų lituanistams, metu, kiekvienam naujai pradėjusiam dirbti darbuotojui, rengiančiam dokumentus, pateikia Kalbos klaidų atmintinę.

Teismo lituanistų nuomone, problematiška yra tai, kad stambesniuose apylinkių teismuose nėra lituanistų, trūksta laiko procesinių dokumentų projektams redaguoti, taip pat redaguoti teikiami ne tik galutiniai sprendimai, bet ir tarpinės nutartys, dėl kurių susidaro didžiuliai dokumentų srautai ir eilės.

Apibendrinant apygardų teismų pateiktas nuomones, matyti, kad lituanistai apygardų teismuose atlieka įvairias funkcijas, susijusias su taisyklingu kalbos vartojimu teisme, taip pat jų funkcijos apima plačias veiklas, susijusias su konsultavimu, dažniausiai pasitaikančių klaidų apibendrinimu. Pagal lituanistų atliekamų darbų apimtį ir išdėstytas funkcijas, pastebėtina, kad jos atitinka Pavyzdinį lituanisto pareigybės aprašą, o atskiri teismai juos yra prisitaikę pagal savo individualius poreikius. Išskirtinos pagrindinės, svarbiausios dirbančių lituanistų veiklos kryptys:

1. Teismo dokumentų lingvistinio korektiškumo patikra, redagavimas.

2. Metodinių rekomendacijų kalbos vartojimo ir atitikties teisės aktams reikalavimams rengimas.

3. Individualios ir grupinės konsultacijos kalbos vartojimo ir dažniausiai pasitaikančių klaidų atvejais.

Pastebėta, kad vidutiniškai lituanistas per dieną suredaguoja 30–50 puslapių, todėl siekis, kad visi teismų dokumentai būtų peržiūrimi lituanistų, yra pernelyg optimistiškas. Atsižvelgiant į nuomonėse pateiktas lituanistų funkcijas ir teismų nurodytus lituanistų praktinius darbus, **darytina išvada, kad apygardų teismuose lituanistai yra būtina pareigybė teisme siekiant lietuvių kalbos pavyzdingumo teismo dokumentuose, bent jau dalyje jų (pvz., teismo dokumentuose, didesnėse, visuomenėje atgarsio susilaukiančiose bylose).**

4. *Lituanistai aukščiausiųjų instancijų teismuose*

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad per metus išnagrinėja vidutiniškai po 500 civilinių ir baudžiamųjų bylų (iš viso apie 1 000 bylų), o teisme lituanistais dirba du asmenys. Pagal teismo pirmininko patvirtintą tvarką, visi teismo baigiamieji aktai turi būti atiduoti kalbos specialistui redaguoti. Jis taip pat peržiūri kitus teismo dokumentus – teismo biuletenio projektą, spaudos pranešimus, teismų praktikos apžvalgas, teisėjų kalbas, kitus dokumentus, rengiamus teismo kasdienėje veikloje. Be to, lituanistai rengia metodinę medžiagą (mokymams, platinimui kolegoms teisme) ir veda mokymus teismo darbuotojams. Pastebėta, kad į lituanistus kitų teismų darbuotojai nesikreipia.

Lietuvos Aukščiausiajame Teisme pagal pareigybės aprašymą pagrindinės lituanisto funkcijos yra šios: redaguoti teismo Baudžiamųjų/Civilinių bylų skyriaus nutartis, teismų praktikos bei tyrimų apžvalgas, Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimų apžvalgas, Teismo metinius pranešimus, kitus Teismo dokumentus; parengti spaudai reguliariai leidžiamo Teismo informacinio biuletenio „Teismų praktika“ Baudžiamųjų/Civilinių bylų skyriaus ir Teisės tyrimų grupės medžiagą, sudaryti jos turinį; be atskiro pavedimo pavaduoti kitą tapačias funkcijas atliekantį Teisės tyrimų grupės vyriausiąjį specialistą jo kasmetinių atostogų, ligos ir komandiruočių metu; vykdyti kitus Teisės tyrimų grupės ir Grupės vyriausiojo patarėjo, kuriam yra tiesiogiai pavaldus, nenuolatinio pobūdžio pavedimus, susijusius su Teismo veikla, kad būtų pasiekti Teismo strateginiai tikslai.

Lietuvos apeliacinis teismas (toliau – LAPT) nurodė, kad teisme dirba vienas lituanistas. Per 2017 m. jį suredagavo 2948 puslapius, iš jų 1164 teismo sprendimų puslapius. Per mėnesį vidutiniškai suredaguojama apie 270 puslapių, iš jų apie 110 puslapių teismo sprendimų (dažniausiai rezonansą visuomenėje turinčių bylų), apie 100 puslapių vidaus dokumentų (įsakymų, tvarkų ir kt.), apie 30 puslapių siunčiamųjų dokumentų ir apie 30 puslapių kitokių dokumentų (pvz., pranešimų spaudai). Taip pat lituanistas per mėnesį suteikia apie 20 konsultacijų žodžiu, paskelbia teismo interneto svetainėje ir teismo „Facebook“ paskyroje bent vieną konsultaciją aktualiu kalbos klausimu, išsiunčia teismo darbuotojams dažnesnių kalbos klaidų taisymo atmintines. Be to, lituanistas reguliariai veda vidaus mokymus dokumentų kalbos klaidų klausimais.

Lietuvos vyriausioji administracinė teisma (toliau – LVAT) dirba vienas lituanistas, kuriam pagal pareigybės aprašymą pavesta atlikti šias funkcijas: redaguoti teismo biuletenį, teismo metinį pranešimą, kitus teismo leidinius; redaguoti teisme rengiamus apibendrinimus, apžvalgas, tyrimus, išvadas, medžiagas pasitarimams, kitus dokumentus; teismo pirmininko, teisėjo (ar teisėjų), nagrinėjančio (-ių) konkrečią administracinę bylą, pavedimu redaguoti procesinių sprendimų projektus; redaguoti pranešimus spaudai bei kitą visuomenei skirtą informaciją apie teismo veiklą; teisme nustatyta tvarka bendrauti su visuomenės informavimo priemonių atstovais; atlikti kitus pavedimus, susijusius su teismo veikla, kad būtų pasiekti teismo veiklos strateginiai tikslai.

LVAT taip pat nurodė, kad praktinės lituanisto funkcijos pusės yra:

- visų išplėstinių teisėjų kolegijų, norminių, visuomenės dėmesį traukiančių nutarčių ir sprendimų projektų peržiūra, redagavimas, pasitarimai su teisėju ar teisėjo padėjėju dėl suprantamo, lingvistiškai pagrįsto teksto pateikimo bylų šalims, Teismų praktikos departamento ir padėjėjų

korpuso parengtų projektų peržiūra; konsultacijos raštinės darbuotojams, kitų kalbos klausimų sprendimas. LVAT pažymėjo, kad sudėtinga suskaičiuoti lituanisto peržiūrėtų nutarčių ar sprendimų skaičių per savaitę ar mėnesį (pasitaiko 2-3 per darbo dieną, o kartais – keli per savaitę), tačiau atkreipė dėmesį, kad visų jų redagavimo terminas – itin trumpas, reikalaujantis ypatingo dėmesio ir susitelkimo;

- pranešimų spaudai kūrimas ir redagavimas, LVAT tinklalapio turinio redagavimas (kartais parengiamas siūlymas / kitas teksto variantas, kad būtų aiškiau ir paprasčiau vartotojui) LVAT, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, Europos Žmogaus Teisių Teismo kasmenėsinės apžvalgos;

- kasdienis besikreipiančiųjų konsultavimas telefonu, el. paštu ir asmeniškai. Dažnai kreipiamasi dėl lingvistinio aiškumo, terminų, asmenvardžių rašymo, dėl taikomų įstatymų lingvistinio išaiškinimo, dėl kalbos klaidų;

- kreipimasis esminiais klausimais į Lietuvos kalbos institutą, VLKK, Vilniaus universiteto Filologijos fakultetą, siekiant gauti oficialų mokslininkų atsakymą į visai teisininkų bendruomenei aktualius teisinės kalbos klausimus. Tokie kreipimaisi yra registruojami;

- konsultacijų teikimas kitiems administraciniais ir bendrosios kompetencijos teismams;

- leidinių (LVAT metinio pranešimo, mokslinių straipsnių, 2 kartus per metus leidžiamo leidinio „LVAT biuletenis. Administracinė jurisprudencija. Administracinių teismų praktika. Administracinė doktrina“) redagavimas, priežiūra nuo maketavimo iki spaustuvės galutinio produkto pateikimo.

Apibendrinant aukštesniųjų teismų lituanistų funkcijas pastebėta, kad jie be aukščiau išskirtų lituanistų veiklos krypčių apygardų teismuose atlieka ir kitas, papildomas funkcijas, susijusias su aukštesniųjų teismų specifika – rengia, redaguoja apibendrinimus, susijusius su aukštesniųjų teismų veikla. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad aukštesnės instancijos teismuose intensyviau nei kituose teismuose siekiama, kad kuo daugiau teismo dokumentų atitiktų kalbos pavyzdingumo reikalavimus. **Manytina, kad lituanistų poreikis Lietuvos Aukščiausioje Teismo, LApT ir LVAT yra būtinas dėl jų padėties teismų sistemoje bei aukščiausio teismo veiklos profesionalumo poreikio.**

5. Dėl lituanisto pareigybės aprašymo

Teisėjų tarybos 2009 m. gegužės 29 d. nutarimu Nr. 13P-88-(7.1.2) „Dėl pavyzdinių apygardų, apygardų administracinių ir apylinkių teismų valstybės tarnautojų pareigybų aprašymų patvirtinimo“ patvirtiname pavyzdiniame lituanisto pareigybės aprašyme (toliau – Pavyzdinis lituanisto pareigybės aprašymas) nurodyta, kad vyriausiojo/vyresniojo specialisto (lituanisto) pareigybė reikalinga redaguoti teismo rengiamus dokumentus, duomenis, skelbtinus teismų informacinėje sistemoje LITEKO bei teismo interneto svetainėje, teismo darbuotojams teikti metodinę ir praktinę pagalbą lietuvių kalbos klausimais. Vadovaujantis šiuo Pavyzdiniu lituanisto pareigybės aprašymu, lituanisto pareigybei priskiriamos šios funkcijos:

1. vadovaujantis VLKK nutarimais ir rekomendacijomis, aprobuota lingvistine literatūra redaguoti teisme rengiamus dokumentus, duomenis, skelbtinus teismų informacinėje sistemoje LITEKO, informaciją, teikiamą žiniasklaidai, visuomenei;

2. konsultuoti teismo darbuotojus valstybinės kalbos vartojimo klausimais; pagal kompetenciją rengti metodinius patarimus;

3. teikti siūlymus dėl valstybinės kalbos vartojimo teisme;

4. teisėjų pageidavimu teikti įstatymų, kitų teisės aktų lingvistinę analizę;

5. vykdyti kitus teismo pirmininko su teismo veikla susijusius pavedimus, kad būtų pasiekti teismo strateginiai tikslai.

[vertinus sąvokos „pavyzdinis“ lingvistinę reikšmę („sektinas, parodomasis dalykas“), Pavyzdinių teismų struktūrų aprašymai ir pavyzdiniai pareigybų sąrašai ir pareigybų aprašymai skirti užtikrinti visos Lietuvos Respublikos teismų sistemos, o tuo pačiu ir kiekvieno teismo

atskirai, vidaus administravimo darną, vienodumą, teisinio reguliavimo nuoseklumą ir sistemiškumą bei atitinkamai paskirstyti finansavimą.

Apžvelgus teismų pateiktus lituanistų pareigybės aprašymus, pastebima, kad nors teismų lituanistų pareigybių aprašymai skiriasi, tačiau jie iš esmės atitinka Pavyzdinį lituanisto pareigybės aprašymą, ir beveik visuose nurodytos tos pačios darbuotojo funkcijos teisme – lingvistinis teismo dokumentų pavyzdingumo užtikrinimas, todėl manytina, kad Pavyzdiniame lituanisto pareigybės aprašyme nustatytos funkcijos iki šiol yra aktualios, nes laikytinos lituanisto pareigybės aprašymo gairėmis, o teismai pagal poreikį jį gali atitinkamai pritaikyti pagal savo specifiką, tačiau Pavyzdinis lituanisto pareigybės aprašymas nebeatitinka kitų toliau aptariamų reikalavimų.

Pavyzdiniame lituanisto pareigybės aprašyme numatoma, kad lituanistai yra valstybės tarnautojai, tačiau pagal Pavyzdinių teismų struktūrų aprašymą ir pavyzdinius pareigybių sąrašus, taip pat Valstybės tarnybos įstatymą (2 straipsnio 11 punktą), lituanistai turėtų būti darbuotojai pagal darbo sutartis. Kauno apygardos teismas šiuo aspektu taip pat pateikė nuomonę, kad lituanistų pareigybės neturėtų būti priskirtos Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo reguliuojamai sričiai.

Be to, Pavyzdiniame lituanisto pareigybės aprašyme numatyta, kad lituanisto pareigas einantis valstybės tarnautojas yra tiesiogiai pavaldus teismo pirmininkui (8 punktas), tačiau dažniausiai ši pareigybė priskirta Teismo raštinės skyriui, kaip ir posėdžių sekretoriai, vertėjai, specialistai darbui su įslaptinta informacija ir pan. Vilniaus apygardos teismo lituanisto pareigybės aprašyme numatyta, kad lituanistas yra tiesiogiai pavaldus teismo pirmininkui. Kituose teismuose lituanistai yra teismo kanclerio tarnybos struktūroje (pvz., LVAT). Vis dėlto, atsižvelgiant į Pavyzdines teismų struktūras, į Valstybės tarnybos departamento pateiktus išaiškinimus¹, apie kuriuos Administracija 2018 m. rugsėjo 3 d. raštu Nr. 4R-1334-(1.13) informavo teismus, manytina, kad apylinkių, apygardų ir apygardų administracinių teismų struktūrose lituanistai, kurie turėtų būti darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, **organizacine prasme priskirtini teismo raštinės skyriui, numatant jų pavaldumą Teismo raštinės skyriaus vedėjui.**

Atsižvelgiant į tai, manytina, kad yra **poreikis tikslinti Pavyzdinį lituanisto pareigybės aprašymą.** Pažymėtina, kad jau 2018 m. buvo fiksuotas poreikis peržiūrėti Teisėjų tarybos 2009 m. gegužės 29 d. nutarimu Nr. 13P-88-(7.1.2) patvirtintus pavyzdinius pareigybių aprašymus, tačiau vis dar laukiama naujos Vidaus reikalų ministerijos rengiamos standartizuotos pareigybių aprašymų rengimo tvarkos.

6. Geroji teismų praktika

Pastebėtina, kad, atsižvelgus į aukščiau pateiktą teismų informaciją, matyti, kad teismuose dirbančių lituanistų darbo krūvis yra didelis, jų vykdomos funkcijos dažnai aprėpia ne tik Pavyzdiniame lituanisto pareigybės aprašyme nurodytas funkcijas, tačiau ir kitas, teismui svarbias funkcijas (pvz., konkreti metodinė pagalba teismo darbuotojams, rengiami seminarai, grupinės ir individualios konsultacijos, rengiama dalomoji medžiaga aktualiais klausimais, viešinimo medžiaga). Todėl manytina, kad teismuose dirbantys lituanistai sukuria teismams papildomos pridėtinės vertės ne tik gerinant teismo įvaizdį, bet ir ugdant teismo darbuotojų, kitų profesionalų kompetencijas. Taip pat aktualu pažymėti ir teismų taikomą gerąją praktiką, susijusią su praktinėmis lituanistų funkcijomis, kuria galėtų pasinaudoti ir kiti teismai, siekdami teismo dokumentų lingvistinio pavyzdingumo bei lituanistų veiklos efektyvumo:

a) Dėl Standartų laikymosi

Vilniaus apygardos administracinis teismas nurodė, kad 2018 m. teismo organizacinės veiklos priežiūros plane numatyta, kad vyriausiasis specialistas (lituanistas) kartą per pusmetį turi patikrinti, kaip laikomasi Standartų rengiant procesinių sprendimų projektus, ir parengti teismo pirmininkui ataskaitą. Ši ataskaita vėliau įkeliama į teismo intranetą, kad su ja susipažintų teismo procesinius dokumentus rengiantys darbuotojai ir teisėjai.

¹ <http://vtd.lrv.lt/lt/naujienos/priminimas-istaigoms-perziureti-valstybes-tarnautoju-pareigybes-papildyta>

Manytina, kad ši atliekant teismo vidaus administravimą teisme tikrintina sritis galėtų būti laikoma vienu iš būdų visiems Lietuvos teismams siekiant apibendrinti ir nustatyti Standartų laikymosi apimtį. Be to, dažniausiai pasitaikančių klaidų sisteminimas ir identifikavimas laikytina tinkama galimybe tobulėti ateityje. Vis dėlto, analizavimo (tiek teismo apimtyje, tiek platesne apimtimi) reikalingumo ir tinkamumo kontekste svarstyti, ar siekis vidaus administravimo priemonėmis nustatyti rekomendacinio pobūdžio Standartų laikymosi atitiktį bei apimtį būtų proporcingas teisėjų nepriklausomumo užtikrinimo principo kontekste, juolab, jei lingvistinio korektiškumo patikra tam tikra ar pilna apimtimi gali būti perduodama lituanistams.

b) Dėl pakeitimų sekimo funkcijos

Siūlytina naudotis Šiaulių apygardos teismo gerąja patirtimi (manytina, kad šią praktiką taiko ir kiti), kur, kaip nurodo teismas, kai dokumentai teikiami redaguoti elektrone versija, naudojama peržiūros programa – sekami keitimai, rašomi komentarai. Kai kurios klaidos yra ne tiesiog ištaisomos, o aiškinamos plačiau – kodėl nevertotina viena ar kita sakinio konstrukcija, koku atveju ir kodėl vieną žodį reikia keisti kitu ir pan. Pažymėtina, kad naudojantis tokia metodika yra ugdomos asmenų kompetencijos taisyklingos kalbos vartojimo srityje, atsiranda galimybė darbuotojams identifikuoti savo dažniausiai pasitaikančių klaidų tendencijas. Taip pat atkreipiamas dėmesys, kad lingvistinis dokumento korektiškumas turi įtakos viso dokumento kokybei – jį daro aiškiu, tikslu, lengvai skaitomu.

c) Dėl individualių konsultacijų

Siūlytina naudotis Klaipėdos apygardos ir kitų teismų gerąja patirtimi, kur praktikuojamas individualių konsultacijų metodas ir individuali metodinė pagalba raštu, siekiant, kad dažniausiai pasitaikančios individualios kalbos klaidos nesikartotų.

d) Dėl grupinių mokymų

Siūlytina naudotis kai kurių teismų jau naudojamais grupiniais mokymais ar paskaitomis teismo darbuotojams. Šio metodo naudojimas padėtų ne tik teismo darbuotojams efektyviau pristatyti aktualias temas, bet ir taupyti lituanistų darbo sąnaudas, preziumuojant, kad jiems tektų mažiau taisyti kalbinius netikslumus dokumentuose.

7. Siūlymai

Atsižvelgiant į Standartų 6 punkte nustatytą siekį, kad teismo sprendimas turi turėti aiškią struktūrą ir formą, būti lingvistiškai ir teisiškai korektiškas, manytina, kad lietuvių kalbos specialistai teismuose yra reikalingi, siekiant, kad teismo sprendimas būtų surašomas be kalbos ar rašybos klaidų, nuosekliai, vienu stiliumi. Savaime suprantama, kad teismuose dirba profesionalai, rengiantys aukštos kokybės dokumentus. Vis dėlto kalbos specialisto atlikta papildoma dokumentų patikra atneštų papildomos pridėtinės vertės siekiant, kad tiek teismo dokumentai, tiek teismų baigiamieji aktai būtų lingvistiškai nepriekaištingi. Manytina, kad kalbine prasme nepriekaištingų dokumentų kiekis, ypač, kai bylomis domisi visuomenė ir žurnalistai, galėtų turėti įtakos pasitikėjimui teismais didinti, nes net ir nežymios kalbos klaidos turi neigiamos įtakos profesionalumo įvaizdžiui. Pagal asmenų gaunamus skundus darytina išvada, kad su kalbos kultūros, rašybos, skyrybos klaidomis surašyti procesiniai sprendimai ne tik tampa sunkiai suprantami, bet ir neabejotinai menkina teismų ir teisėjų įvaizdį.

Pastebėtina, kad, vykdant apklausą projektinėje veikloje, susijusioje su Standartų taikymo stebėseną, patys respondentai (teisėjai, teisėjų padėjėjai) palankiai vertina lituanistų pagalbą ir identifikuoja poreikį papildomam jų indėliui siekiant užtikrinti teismo procesinių sprendimų kokybę.

Pagal žemiau priede pateiktus duomenis matyti, kad teismuose kasmet išnagrinėjama dešimtys tūkstančių bylų, turinčių baigiamąjį teismo dokumentą. Visų teismo dokumentų lingvistinio pavyzdžingumo patikrinimas, manytina, nėra realistiškas, tačiau tam tikra apimtimi – būtinas. Atsižvelgiant į *Teismų įstatymo 107 straipsnio 1 dalyje numatytas nuostatas, kad kiekviename teisme turi būti lietuvių kalbos specialistas*, taip pat į teismų išreikštą poreikį, manytina, kad kiekviename teisme turėtų būti ne tik įsteigta lietuvių kalbos specialisto pareigybė, bet ir į šią pareigybę paskirtas asmuo. Papildomai svarstyti, kad itin daug bylų išnagrinėjančiuose

teismuose, atsižvelgiant į teritorinį teismų priskyrimą apygardų teismams (Vilniaus miesto, Vilniaus regiono, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio apylinkių teismams), galėtų būti tikslinga turėti po dvi lituanisto pareigybės. Manytina, kad apygardų teismuose taip pat būtina turėti bent po vieną lituanistą, o Vilniaus ir Kauno apygardų teismuose – du lituanistus, nes apygardų teismuose nagrinėjamos bylos įprastai yra kompleksiškesnės, dažnai susilaukia visuomenės ir žurnalistų dėmesio, šiuose teismuose pradedama formuoti vertikalioji teismų praktika. Šie argumentai taikytini ir Lietuvos Aukščiausioje Teisme, LAPT ir LVAT nagrinėjamoms byloms, todėl, atsižvelgiant į teismų poreikį, jų padėtį Lietuvos teismų sistemoje, jų nagrinėjamų bylų svarbą, kompleksiškumą, siūlytina, kad juose dirbtų bent po du lituanistus.

Manytina, kad minėtos proporcijos būtų tinkamiausios siekiant, kad teismų sprendimai ir kiti dokumentai būtų peržiūrimi kalbos specialistų, o, esant poreikiui (pvz., ypač didelis konkretaus teismo lituanisto darbo krūvis), manytina, teismai galėtų bendradarbiauti tarpusavyje, siekdami kuo didesnio lingvistinio teismų dokumentų pavyzdingumo. Įgyvendinus minėtus siūlymus/rekomendacijas, Lietuvos teismuose lituanistų padaugėtų nuo 12 iki 33, nekeičiant bendro Pavyzdinių teismų struktūrų aprašymuose numatytų pareigybių skaičiaus. Rekomenduojamas dirbančių lituanistų skaičius teismuose pateiktas lentelėje žemiau.

Atsižvelgiant į šiame apibendrinime išdėstytus teisinius pagrindus lingvistiniam pavyzdingumui teismuose, Pavyzdinio lituanisto pareigybės aprašymo trūkumus, esamą situaciją teismuose ir kitus aktualius aspektus, siūloma:

7.1 Atsižvelgiant į priimtus sprendimus, reikalinga tikslinti Pavyzdinį lituanisto pareigybės aprašymą.

7.2 Siūlytina teismams rekomenduoti įgyvendinti Teismų įstatymo 107 straipsnio 1 dalies nuostatas ir spręsti dėl Teisėjų tarybos rekomenduotino, pagal galimybes teismų įgyvendinamo ir pasiekiamo didesnio teismuose dirbančių lituanistų skaičiaus, nekeičiant Pavyzdinių teismų struktūrų aprašymų ir nebedidinant bendro struktūrose nustatyto specialistų pareigybių skaičiaus teismuose.

7.3 Papildomai, įvertinus neįvykstančius konkursus į pareigas teismuose dėl per žemo atlyginimo, taip pat siūloma kreipiantis į Lietuvos Respublikos Vyriausybę ir Finansų ministeriją ir prašant papildomo finansavimo teismams akcentuoti Teismų įstatymo 107 straipsnio 1 dalies įgyvendinimo būtinumą.

Rekomenduotinas minimalus dirbančių lituanistų skaičius teismuose:

Teismas	Rekomenduotinas lituanistų skaičius	Šiuo metu dirbančių lituanistų skaičius
Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	2	2
Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas	2	1
Lietuvos apeliacinis teismas	2	1
Vilniaus apygardos teismas	2	1
Kauno apygardos teismas	2	1
Klaipėdos apygardos teismas*	1	2
Šiaulių apygardos teismas	1	1
Panevėžio apygardos teismas	1	0
Vilniaus apygardos administracinis teismas	1	1
Regionų apygardos administracinis teismas**	1	1
Vilniaus miesto apylinkės teismas	2	0
Kauno apylinkės teismas	2	1
Klaipėdos apylinkės teismas	2	0
Šiaulių apylinkės teismas	2	0
Panevėžio apylinkės teismas***	2	0
Alytaus apylinkės teismas	1	0
Marijampolės apylinkės teismas	1	0
Plungės apylinkės teismas	1	0
Tauragės apylinkės teismas	1	0
Telšių apylinkės teismas	1	0
Utenos apylinkės teismas	1	0
Vilniaus regiono apylinkės teismas	2	0

* Atsižvelgiant į tai, kad lentelėje pateikiamas rekomenduotinas minimalus dirbančių lituanistų teismuose skaičius, ir tai yra bendro pobūdžio rekomendacija, įvertinus aukščiau apibendrinime paminėtus aspektus, teismui, turinčiam didesnę (dvių) šiuo metu dirbančių lituanistų skaičių, nėra būtinojo poreikio dirbtinai sumažinti lituanistų skaičių, remiantis šiuo apibendrinimu, jei toks poreikis buvo anksčiau nustatytas.

** Siūlytina ateityje svarstyti galimybes, kad Regionų apygardos administracinio teismo rūmuose (Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje) būtų rekomenduojama ir dirbtų po vieną lietuvių kalbos specialistą. Siūlymas grindžiamas tuo, kad šie specializuoti teismai yra nutolę vienas nuo kito, jų nagrinėjamos bylos yra viešojo pobūdžio.

*** Informacija, kad Panevėžio, Alytaus, Utenos ir Marijampolės apylinkių teismuose šiuo metu lituanistų nedirba, gauta darbine tvarka (telefonu).

Priedas Nr. 1

Atskirų teismų 2018 m. išnagrinėtos bylos:

Teismo indeksas	Teismas	Išnagrinėta baudžiamųjų bylų	Išnagrinėta civilinių bylų	Išnagrinėta administracinių teisės pažeidimų / administracinių nusižengimų bylų
55	Vilniaus apyg.	1146	5054	540
56	Kauno apyg.	1778	2091	535
57	Klaipėdos apyg.	463	1398	409
58	Šiaulių apyg.	568	947	260
59	Panevėžio apyg.	510	810	210
60	Lietuvos apeliacinis	809	3026	5
	Iš viso:	5274	13326	1959

Teismo indeksas	Teismas	Išnagrinėta baudžiamųjų bylų	Išnagrinėta civilinių bylų	Išnagrinėta administracinių nusižengimų bylų	Išnagrinėta ikiteisminio tyrimo dokumentų	Išnagrinėta teikimų ir prašymų baudžiamųjų bylų vykdymo procese	Išnagrinėta prašymų civilinių bylų vykdymo procese	Išnagrinėta prašymų sankcionuoti nutarimą ir prašymų AN bylų vykdymo procese
68	Vilniaus m. apylinkės	3368	40294	3012	13261	1654	1974	2044
82	Vilniaus regiono apyl.	2059	13516	2294	2026	831	596	318
52	<i>Vilniaus r. rūmai</i>	668	4668	651	804	289	179	46
39	<i>Šalčininkų rūmai</i>	335	1339	527	201	101	20	25
44	<i>Širvintų rūmai</i>	128	1336	118	103	51	67	21
45	<i>Švenčionių rūmai</i>	219	1298	387	136	85	74	100
48	<i>Trakų rūmai</i>	429	2623	342	411	204	192	18
49	<i>Ukmergės rūmai</i>	280	2252	269	371	101	64	108
73	Kauno apylinkės	3644	30632	2629	9771	3107	881	805
69	<i>Kauno rūmai</i>	2522	23421	1920	8347	1755	616	642
17	<i>Jonavos rūmai</i>	360	2691	189	399	212	112	21
20	<i>Kaišiadorių rūmai</i>	327	1621	184	303	1013	73	34
22	<i>Kėdainių rūmai</i>	435	2899	336	722	127	80	108
74	Klaipėdos apylinkės	997	13711	1603	4607	680	1250	828
6	<i>Klaipėdos m. rūmai</i>	748	11132	1285	4605	566	1143	792
24	<i>Klaipėdos r. rūmai</i>	249	2579	318	2	114	107	36
78	Šiaulių apylinkės	1883	15705	1999	5560	1485	816	889
70	<i>Šiaulių rūmai</i>	750	8878	877	4174	847	404	771
18	<i>Joniškio rūmai</i>	185	1188	177	186	91	44	9
23	<i>Kelmės rūmai</i>	210	1126	190	294	106	36	26
31	<i>Pakruojo rūmai</i>	196	902	182	309	129	32	23
35	<i>Radviškio rūmai</i>	286	2103	335	338	196	286	49

36	Raseinių rūmai	256	1508	238	259	116	14	11
76	Panevėžio apylinkės	1634	12663	1481	5088	1641	581	259
8	<i>Panevėžio rūmai</i>	791	7879	772	3787	615	350	117
15	Biržų rūmai	228	1196	211	451	113	53	67
26	Kupiškio rūmai	149	1095	181	161	54	26	18
32	Pasvalio rūmai	239	968	203	276	109	67	23
37	Rokiškio rūmai	227	1525	114	413	750	85	34
72	Alytaus apylinkės	1169	8714	1337	2161	618	508	87
13	<i>Alytaus rūmai</i>	493	4306	568	1220	332	306	36
9	Druskininkų rūmai	98	1185	255	132	46	52	3
27	Lazdijų rūmai	170	846	132	316	44	34	30
34	Prienų rūmai	267	1297	147	251	122	52	11
51	Varėnos rūmai	141	1080	235	242	74	64	7
75	Marijampolės apylinkės	1249	9547	1531	1960	916	465	199
28	<i>Marijampolės rūmai</i>	551	4908	696	1239	483	315	77
19	Jurbarko rūmai	216	1332	243	215	71	59	45
40	Šakių rūmai	207	1403	279	232	107	31	19
53	Vilkaviškio rūmai	275	1904	313	274	255	60	58
77	Plungės apylinkės	659	4623	582	871	320	202	35
33	<i>Plungės rūmai</i>	333	1752	258	314	152	55	15
25	Kretingos rūmai	153	1493	136	281	103	73	11
10	Palangos rūmai	96	728	119	159	35	57	3
38	Skuodo rūmai	77	650	69	117	30	17	6
79	Tauragės apylinkės	669	5350	1034	1505	373	360	28
46	<i>Tauragės rūmai</i>	244	2238	467	830	137	100	18
42	Šilalės rūmai	124	814	246	221	50	56	6
43	Šilutės rūmai	301	2298	321	454	186	204	4
80	Telšių apylinkės	797	6968	742	1476	478	375	22
47	<i>Telšių rūmai</i>	281	2103	348	654	172	115	6
12	Akmenės rūmai	168	1710	123	255	116	60	3
29	Mažeikių rūmai	348	3155	271	567	190	200	13
81	Utenos apylinkės	870	7152	959	2470	383	379	134
50	<i>Utenos rūmai</i>	214	2165	310	1262	82	72	48
14	Anykščių rūmai	145	1078	180	13	102	32	16
16	Ignalinos rūmai	141	926	138	1177	37	34	21
30	Molėtų rūmai	121	732	77	6	57	30	8
11	Visagino rūmai	113	1263	131	6	73	55	21
54	Zarasų rūmai	136	988	123	6	32	156	20
55	Vilniaus apyg.	391	2967		1095	214		
56	Kauno apyg.	302	1395		731	191		
57	Klaipėdos apyg.	130	875		319	73		
58	Šiaulių apyg.	96	533		389	53		
59	Panevėžio apyg.	89	407		203	60		
Apylinkių teismuose:		18998	168875	19203	50756	12486	8387	5648
Apygardų teismuose:		1008	6177		2737	591		
Iš viso:		20006	175052	19203	53493	13077	8387	5648

Teismas	Nebaigtų bylų likutis ataskaitinio laikotarpio pradžioje	Gauta skundų/pareiškimų/ prašymų	Išnagrinėta						Byla persiųsta pagal teisingumą	Nebaigtų bylų likutis ataskaitinio laikotarpio pabaigoje
			iš viso	skundas (prašymas) patenkintas visiškai	skundas (prašymas) patenkintas iš dalies	skundas (prašymas) atmestas	byla nutraukta	skundas (prašymas) nenagrinėtas paliktas		
Vilniaus apygardos administracinis	1343	4796	4413	461	658	2871	321	11	40	1726
Regionų apygardos administracinis	1578	10103	8635	3510	1387	2030	1605	34	51	3046

DERINIMO PAŽYMA

DĖL LIETUVIŲ KALBOS REDAKTORIŲ (LITUANISTŲ) TEISMUOSE

2019 m.

d.

Nacionalinė teismų administracija (toliau – Administracija), atsižvelgusi į Teisėjų tarybos strateginius tikslus, parengė apibendrinimą dėl lietuvių kalbos redaktorių (lituanistų) poreikio ir funkcijų, susijusių su teismų sprendimų kokybe, praplėtimo. Apibendrinime įvertinami teisiniai pagrindai lingvistiniam pavyzdingumui teismų rengiamuose dokumentuose, pavyzdinio lituanisto pareigybės aprašymo trūkumai, esama situacija teismuose ir kiti aktualūs aspektai bei teikiami siūlymai.

Apibendrinimo projektas buvo pateiktas derinti Teisėjų tarybos Teismų administravimo komitetui (toliau – TAK), gauti pastebėjimai išdėstyti lentelėje žemiau. TAK nariai A. Ridikas ir D. Kantaravičius informavo, kad pritaria apibendrinimui ir papildomų pastebėjimų nepateikė.

Eil. Nr.	Pasiūlymus /pastabas pateikęs subjektas	Pasiūlymų/pastabų turinys	Pastabų, pasiūlymų įvertinimas
1.	TAK narė I. Vapsvienė	<ul style="list-style-type: none">• Nurodoma, kad reikalinga nurodyti, kuo siūloma tikslinti Pavyzdinį lituanisto pareigybės aprašymą.• Siūloma svarstyti dėl Teisėjų tarybos 2018 m. rugsėjo 28 d. nutarimu Nr. 13P-101-(7.1.2) „Dėl pavyzdinių apylinkių teismų, apygardų teismų ir apygardų administracinių teismų struktūrų aprašymų ir pareigybių sąrašų patvirtinimo“ patvirtinto Pavyzdinio apylinkių, apygardų ir apygardų administracinių teismų valstybės tarnautojų pareigybių sąrašo patikslinimo – įtraukiant vyresniojo specialisto (lietuvių kalbos specialisto) pareigybę ir analogiškai, kaip yra šiuo metu su teismo psichologo pareigybe, leisti teismams apsispręsti ir pasirinkti – ar lituanistas bus valstybės tarnautojas (vyresnysis specialistas) ar dirbantis pagal darbo sutartį.	<p>Atsižvelgta iš dalies.</p> <p>Apibendrinime nurodoma, kad Teisėjų tarybos 2009 m. gegužės 29 d. nutarimu Nr. 13P-88-(7.1.2) „Dėl pavyzdinių apygardų, apygardų administracinių ir apylinkių teismų valstybės tarnautojų pareigybių aprašymų patvirtinimo“ patvirtintas pavyzdinis lituanisto pareigybės aprašymas (toliau – Pavyzdinis lituanisto pareigybės aprašymas) yra tikslintinas dėl esminių trūkumų, pavyzdžiui, nurodymo, kad lietuvių kalbos specialistas yra valstybės tarnautojo pareigybė. Taip pat, atsižvelgiant į apibendrinime pateiktas įžvalgas, reikalinga nuosekli Pavyzdinio lituanisto pareigybės aprašymo peržiūra, kartu įvertinant, kad jis buvo patvirtintas prieš dešimtmetį.</p> <p>Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM) ir Valstybės tarnybos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos išaiškinimu, pereinant prie naujos redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo (toliau – VTĮ) nuo 2019 m. sausio 1 d., kalbos redaktorius, tekstų korektorius nebėra</p>

			<p>valstybės tarnautojas. Todėl pavyzdinėse teismų struktūrose ir pareigybių sąrašuose, įsigaliojusiose nuo 2019 m. sausio 1 d. dėl VRM išaiškinimo, kas galėtų būti techninio pobūdžio funkcijos, dalis teismų buhalterijų ir lituanistai buvo numatyti kaip darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis.</p> <p>Pagal VTĮ 2 straipsnio 10 ir 11 dalyse pateiktas sąvokas valstybės tarnautoju laikomas fizinis asmuo, einantis pareigas valstybės tarnyboje. Valstybės tarnyba – tai valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose pareigas einančių asmenų profesinė veikla, kuria atliekamos viešojo administravimo funkcijos ir (arba) padedama valstybės ar vietos valdžią įgyvendinantiems asmenims atlikti jiems nustatytas funkcijas, <i>išskyrus ūkinio ir (ar) techninio pobūdžio funkcijas</i>. Atsižvelgiant į VRM paskelbtą informaciją <i>ūkinio ir (ar) techninio pobūdžio funkcijomis</i> galėtų būti, pvz.: ūkinių operacijų ir ūkinių įvykių registravimas, darbo laiko apskaitos žiniaraščių pildymas, darbo užmokesčio skaičiavimas, duomenų registravimas, statistinių ataskaitų rengimas, dokumentų registravimas, sisteminimas, kaupimas ir tvarkymas, perdavimas archyvams, <i>dokumentų ir tekstų redagavimas</i>, informacinių sistemų techninė priežiūra ir tvarkymas, turto priežiūra ir remontas (taisymas), ir pan.</p> <p>Siūloma keisti lituanisto pareigybės aprašymą, nes jis patvirtintas vis dar valstybės tarnautojui, o ne asmeniui, dirbančiam pagal darbo sutartį, be to, jame nustatytas lituanisto pareigybei praktikoje nebūdingas pavaldumas – tiesiogiai teismo pirmininkui (galimai atsiradęs dėl to, kad kuriant pareigybę 2009 m. ji buvo visiškai nauja teismų sistemai). Šiuo metu dauguma lituanistų, kaip ir vertėjai, teismo posėdžių sekretoriai ir pan., priklauso teismo raštinės skyriui.</p> <p>Taigi, pagal VTD išaiškinimą bei bendrą valstybės tarnybos koncepciją, teismo lituanistai turėtų būti darbuotojai dirbantys pagal darbo sutartį.</p>
--	--	--	--

2.	TAK narė I. Vapsvienė	Nurodoma, kad siūlymas teismams rekomenduoti, kad teisme turi būti ne tik įsteigta lietuvių kalbos specialisto pareigybė, bet ir į šią pareigybę paskirtas asmuo, t. y. įgyvendinti Teismų įstatymo 107 straipsnio 1 dalies nuostatas, įpareigoja teismų pirmininkus užtikrinti šių specialistų atsiradimą (naujų pareigybių įsteigimą) teismuose. Nurodoma, kad apibendrinime įtvirtintas siūlymas prašyti tik „papildomo finansavimo“ pakeliant per žemą nustatytą atlyginimą, kelia pagrįstų abejonių	Neatsižvelgta. Teismai, siekdami įgyvendinti Teismų įstatymo 107 straipsnio 1 dalies nuostatas, liuanisto funkcijas (kaip papildomas) gali pavesti atlikti kitiems darbuotojams (siekiama taupyti lėšas ar nesant laisvų etatų). Teisme gali būti net keli liuanistai, jei greta kitų funkcijų pareigybės parašyme būtų nurodyta ir dokumentų redagavimo funkcija, o reikalavimuose asmens išsilavinimui – nurodytas reikalavimas lietuvių kalbai. Pažymėtina, kad kitokio, nei papildomas, finansavimo teismams šiuo metu nėra galimybės prašyti, atsižvelgiant į finansinį valstybės laikotarpį. Pagal dabartinį finansavimą, numatytas pavyzdines teismų struktūras, Teismų įstatymo nuostatas, numatyta, kad teismai turi turėti po liuanistą ir su esamu teismų finansavimu.
3.	TAK narė A. Ežerskė	Nurodoma, kad apibendrinime nėra aiškiai identifikuotos priežastys, kodėl teismai neturi liuanistų. Svarstoma, ar taip yra dėl finansinių išteklių trūkumo.	Atsižvelgta iš dalies. Teismų pateiktose nuomonėse bendrai nebuvo nurodytos priežastys, kodėl teismai, dažnu atveju, neturi realiai užpildyto liuanisto etato. Manytina, kad taip yra dėl finansinių išteklių trūkumo, vis dėlto, Administracijai žinoma, kad kai kurie darbuotojai, kurie atlieka liuanistų funkcijas, teismuose dalį laiko dirba kitose pareigybėse.
4.	TAK narė A. Ežerskė	Pritariama nuomonei dėl liuanistų poreikio teismuose siekiant užtikslinti dokumentų lingvistinį korektiškumą. Nurodoma, kad pritartina pastebėjimui kad „Vis dėlto, analizavimo (tiek teismo apimtyje, tiek platesne apimtimi) reikalingumo ir tinkamumo kontekste svarstyti, ar siekis vidaus administravimo priemonėmis nustatyti rekomendacinio pobūdžio Standartų laikymosi atitiktį bei apimtį būtų proporcingas teisėjų nepriklausomumo užtikrinimo principo kontekste, juolab, jei lingvistinio korektiškumo patikra tam tikra ar pilna apimtimi gali būti perduodama liuanistams“.	Atsižvelgta.

5.	TAK narys Ž. Kubeckas	<p>Pastebėta, kad teismo procesiniame sprendime ištaisius stiliaus klaidas, gali pasikeisti sprendimo esmė, todėl kiekvieną kartą darant tokius pataisymus būtinas teisėjo (teisėjo padėjėjo, rengiančio sprendimo projektą) gyvas bendravimas su lituanistu. Nurodoma, kad nustatant rekomenduotiną lituanistų skaičių, nesprendžiamas finansavimo klausimas, nenustatomi terminai, nuo kada turėtų būti toks lietuvių kalbos specialistų skaičius teismuose, todėl atsižvelgiant į Regionų apygardos administracinio teismo rūmų išsidėstymo ypatumus, nagrinėjamų bylų pobūdį, siūloma nustatyti Regionų apygardos administraciniame teisme rekomenduojamą minimalų lituanistų skaičių kiekvienuose rūmuose po vieną.</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies. Siūloma ateityje svarstyti galimybes, kad Regionų apygardos administracinio teismo rūmuose (Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje) būtų rekomenduojama ir dirbtų po vieną lietuvių kalbos specialistą. Šiuo metu tokia rekomendacija, manytina, būtų pernelyg ankstyva. Atkreiptinas dėmesys, kad Vilniaus apygardos administraciniame teisme yra 24 teisėjai ir numatytas 1 lituanistas. Regionų apygardos administraciniame teisme yra 23 teisėjai, todėl numatyti 4 lituanisto etatus (po vieną kiekvieniems rūmams) šiame teisme, su fiksuotu įgyvendinimo terminu artimiausiais metais, manytina, nėra finansinių galimybių. Vis dėlto, šis klausimas iš naujo svarstytinas ateityje.</p>
----	--------------------------	--	---

TEISĖJŲ TARYBA

Protokolinis nutarimas

2019 m. d.
Vilnius

Teisėjų taryba, atsižvelgdama į Teisėjų tarybos 2017–2020 metų strategines veiklos kryptis, patvirtintas Teisėjų tarybos 2017 m. sausio 27 d. nutarimu Nr. 13P-13-(7.1.2) „Dėl Teisėjų tarybos 2017–2020 metų strateginių veiklos krypčių patvirtinimo“, bei siekdama užtikrinti praktines priemones teismų sprendimų kokybei didinti, nutaria:

1. Pritarti Nacionalinės teismų administracijos parengtam ir pateiktam kalbos redaktorių (lituanistų) poreikio ir funkcijų, susijusių su teismų sprendimų kokybe, praplėtimo apibendrinimui ir jame pateiktiems siūlymams.

2. Rekomenduoti teismams įgyvendinti Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 107 straipsnio 1 dalies nuostatas ir pagal galimybes siekti didesnio teismuose dirbančių lituanistų skaičiaus vadovaujantis galiojančiais Pavyzdinių teismų struktūrų aprašymais, patvirtintais Teisėjų tarybos 2018 m. rugsėjo 28 d. nutarimu Nr. 13P-101-(7.1.2) „Dėl pavyzdinių apylinkių teismų, apygardų teismų ir apygardų administracinių teismų struktūrų aprašymų ir pareigybių sąrašų patvirtinimo“, t. y. nedidinant bendro struktūrose nustatyto specialistų pareigybių skaičiaus teismuose.

3. Pavesti Nacionalinei teismų administracijai:

3.1. informuoti Lietuvos Respublikos teismus apie šio protokolinio nutarimo 2 dalyje nurodytą Teisėjų tarybos rekomendaciją;

3.2. patikslinti Pavyzdinį lituanisto pareigybės aprašymą, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos rengiamą standartizuotą pareigybių aprašymų rengimo tvarką;

3.3. įvertinti papildomo finansavimo teismams poreikį Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 107 straipsnio 1 dalies nuostatos įgyvendinimui, bendra tvarka kreipiantis į Lietuvos Respublikos Vyriausybę ir Lietuvos Respublikos finansų ministeriją dėl finansavimo teismams.

Pirmininkas